

Makale Bilgisi/Article Info

Geliş/Received: 26.05.2022 Kabul/Accepted: 20.06.2022

Araştırma Makalesi/Research Article, s./pp. 453-468.

KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARININ BAĞIMSIZ DENETİM KALİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BİST 30 ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMAⁱ

Mustafa Şükrü DİLSİZⁱⁱ, Suphi ASLANOĞLUⁱⁱⁱ

Öz

Rekabet koşullarının arttığı, küreselleşmenin yoğun hissedildiği 21. yüzyılda kurumsal yönetim kavramının öneminin de arttığı görülmektedir. Teknolojinin gelişmesi ve küreselleşmenin etkisiyle sermaye piyasası dünyada daha da fazla öneme sahip olmuştur. Sermaye piyasasının gelişmesi yatırımcıların ve sermayelerinin korunması hususu; kurumsal yönetimi, denetimi ve denetim kalitesini daha da önemli hale getirmektedir. Türkiye’de sermaye piyasasının merkezi olan Borsa İstanbul (BİST) içinde kurumsal yönetim anlayışının denetim kalitesine etkisi gün geçtikçe önemli hale gelen ve merak uyandıran bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, yapılan çalışmada kurumsal yönetim uygulamalarının denetim kalitesine etkisi incelenmiş, BİST 30 şirketlerinin 2022 verileri ele alınarak analiz yapılmıştır. Yapılan literatür taraması sonucunda, yazında genel olarak kullanıldığı belirlenen on bir değişken ele alınmıştır. Veriler, Kamu Aydınlatma Platformu (KAP) internet sitesinden alınarak analiz yapılmıştır. KAP internet sitesinde yer alan veriler finansal tablolardan, faaliyet raporlarından ve diğer bilgilendirmelerden oluşmaktadır. Değişkenler arasındaki ilişkiler lojistik regresyon analizi tekniğiyle incelenmiştir. Kurumsal yönetim ve denetim kalitesi arasında, literatür bilgileriyle uyumlu şekilde pozitif ilişki olduğu görülmüştür. BİST 30’da yer alan şirketlerin büyüklüğü ve şirketin köklü bir geçmişe sahip olmasının denetim kalitesiyle olan ilişkisini güçlendirdiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Denetim Kalitesi, BİST.

The Effect of Corporate Governance Practices on Independent Audit Quality: A Research On BIST 30

Abstract

It is noticed that the importance of the concept of corporate governance has increased in the 21st century, where the conditions of competition have increased and the globalization has been felt intensely. With the development of the technology and the effect of globalization, the capital market has an important share in the world. The development of the capital market makes corporate management, audit and audit quality even more important in terms of protecting investors and their capital. The effect of corporate governance approach on audit quality in Borsa İstanbul (BIST), which is the center of the capital market in Turkey, emerges as an issue that is becoming more and more important and arousing curiosity. For this reason, in this study, the effect of corporate governance practices on audit quality was investigated by analyzing the 2022 data of the companies’, which were listed in BIST30. As a result of the literature review, eleven variables, that are generally used in the literature, were considered. The

ⁱ Bu çalışma, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalında yapılan yayımlanmamış doktora tezinden yararlanılarak yapılmıştır.

ⁱⁱ Öğr.Gör., Kırıkkale Üniversitesi, SBMYO, Muhasebe ve Vergi Bölümü, e-posta: msdilsiz@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0955-7898.

ⁱⁱⁱ Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, e-posta: s_aslanoglu@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4394-5541.

analyzed data was taken from the Public Disclosure Platform (KAP) website. The data obtained on KAP's website consists of financial statements, annual reports and other information. The relationships between the variables were examined by using logistic regression analysis. It has been observed that there is a positive relationship between corporate governance and audit quality as in the previous literature reports. For the BIST30 companies, it can be concluded that their sizes and deep-rooted histories strengthen their relationships with audit quality.

Keywords: Corporate Governance, Audit Quality, BIST.

Structured Abstract

It is obvious that the importance of the corporate governance practices has increased in order to forestall the financial crises, that are experienced in the world by affecting the whole world economically and socially, and to protect investors. Countries have also taken some measures for the effective use of corporate governance practices and audit practices. Moreover, it is observed that the corporate governance practices and the quality of independent auditing affect the investors' trust in companies. Companies have begun to activate their corporate governance practices and pay attention to successful independent auditing in order to gain the investors' confidence and to attract new investors' attention. Türkiye's geopolitical position, being in the category of developing countries, increases the possibility of being affected by financial crises. Therefore, the relationship between corporate governance practices and independent audit quality is examined in this study.

The scope of the study is as follows: The situation is clarified by testing the hypotheses, that reveal the relationship between corporate governance and independent audit quality. The data used and the financial statements of the companies, which are included in the Borsa Istanbul BIST 30 index, were captured from the Public Disclosure Platform (KAP) website and the official corporate websites of these companies. The data used in this study belong to the year 2022, and the financial data of these companies consists of the end-of-period balance sheet data of 2021. The sectoral distribution of these BIST 30 companies, the sizes of independent audit firms and the audit rates according to the independent audit companies known as the Big 4 (PWC, KPMG, DELOITTE, EY) are also given. BIST 30 companies are classified under twelve sectors. While the Audit Quality (DENK) is considered as the dependent variable, on the other hand, the independent variables are as follows: The percentage of independent members on the board of directors (YKBU), the percentage of non-executive board members (IKUY), the CEO duality (DUAL), the capital share of non-executive board members within the whole company capital (IOYK), free-float percentage (HAYU), presence or absence of audit committee (DEKO), the full-registration continuance in the BIST (LIST), whole lifetime of the company (GECM), the size of the company (natural logarithm of total assets) (BUYK), and financial leverage (total debts/total assets) (KALD).

Descriptive statistics and Logistic Regression Model (LRM) analyses were performed by using SPSS software.

All of the hypotheses were tested by performing LRM. As known, in case of the dependent variable is categorical, the LRM are performed to determine relationships between dependent and independent variables. It was also controlled that whether the data normally distributed. The LRM model of the study is as follows:

$$DENK = \beta_0 + \beta_1 YKBU + \beta_2 IKUY + \beta_3 DUAL + \beta_4 IOYK + \beta_5 HAYU + \beta_6 DEKO + \beta_7 LIST + \beta_8 GECM + \beta_9 BUYK + \beta_{10} KALD$$

The hypotheses are as follows:

H1: There is a significant and positive relationship between the independent audit quality and the number of independent members in the board of directors.

H2: There is a significant and positive relationship between the independent audit quality and the number of non-executive board members.

H3: There is a significant and negative relationship between audit quality and CEO duality.

The revealed results of the study can be summarized as follows:

Within the scope of the study, firstly, it was examined that the distribution of the BIST 30 companies according by the sectors and their co-operations with the four big independent audit companies (PWC, KPMG, DELOÏTTE, EY). Twenty-eight of the BIST 30 companies (93.4%) are audited by independent audit companies known as the Big Four. The remaining two are audited by independent audit companies other than the big four. When the sector information is dissected, a total of eight companies of the finance sector has the highest share among BIST 30 companies. While a total of five companies in workable industries are in BIST30, only one of the electronic-technology companies is in BIST30.

It was also investigated that whether there is any multi-collinearity between independent variables before the LRM is executed, because of the multi-collinearity can lead to misinterpretation. Thus, the Pearson moment correlation coefficients between the independent variables are calculated. The Pearson moment correlation coefficients should not exceed to absolute value of 0.8, because of multi-collinearity problem (Soliman ve Elsalam, 2012: 1295). There was no correlation coefficient, which did not exceed the 0.8, therefore, all of the independent variables were included the LRM. According to the determination coefficients (R-Square), it can be interpreted that the independent variables moderately explain the dependent variable.

Only the third hypothesis (H3: There is a significant and negative relationship between audit quality and CEO duality.) was accepted. These results were found to be consistent with previous literature reports.

In conclusion, rejecting both other tested hypotheses can be a consequence of insufficient sample size (only 30), and also due to having close data of these investigated companies. Moreover, only two BIST30 companies are audited by other than independent audit companies namely Big 4. It can be interpreted as a cause of our hypotheses' rejection. In further studies, to contribute to the literature, it is thought that if the sample size is expanded, revealed results can change.

Giriş

Kurumsal yönetim kavramı güncel araştırılan konulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle 21 yy. başından itibaren yaşanan kurumsal skandallar, kurumsal yönetim uygulamalarının geliştirilmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Yaşanan kurumsal skandallar nedeniyle ABD senatosu tarafından 2002 yılında 'Sarbanes-Oxley Yasası' (SOX) kabul edilmiştir. ABD'de yasalaşan SOX'un amacı halka açık şirketlerin finansal verilerinin şeffaflığı ve denetim kalitesinin artması amaçlanmıştır. Bu yasa ile akademisyenlerin ve araştırmacıların kurumsal yönetim ve denetim kalitesi kavramları üzerine çalışmalarını arttırdığı görülmektedir. Yapılan çalışmaların arka planında vekâlet teorisi (Coase, 1937; Jensen ve Meckling, 1976; Fama ve Jensen, 1983) ve yönetim teorisi (Davis, Schoorman ve Donaldson, 1997; Clarke, 2004) gibi kavramlar ele alındığı ve kurumsal yönetimin firmaların finansal performansı üzerindeki etkisi üzerine araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Yapılan literatür incelemesinde, yazında iyi kurumsal yönetim uygulamalarının belirleyicilerine odaklanıldığı (Aguilera ve Jackson, 2003; Linck, Netter ve Yang, 2008), önemli sayıda araştırmada da kurumsal yönetim uygulamalarının olumlu finansal sonuçlarına işaret edildiği görülmüştür. Kurumsal yönetim uygulamalarının finansal sonuçları farklı bakış açılarıyla incelenmektedir. Bazı çalışmalar kurumsal yönetim uygulamalarına genel bir bakış açısını benimsemektedir (Gompers, Ishii ve Metrick, 2003; Aggarwal, Erel, Stulz ve Williamson, 2009; Bebchuk, Cohen ve Ferrell, 2009; Amman, Oesch ve Schmid, 2011).

Önceki literatür bilgilerine göre, bir kısım kurumsal yönetim çalışmalarının finansal performans üzerindeki etkisine odaklanmayı tercih ettiği görülmektedir. Kurumsal yönetimde finansal performansı etkileyen unsurlar arasında mülkiyet yapısı (Shleifer ve Vishny, 1997; La Porta, Lopez-De-Silanes ve Shleifer, 1999; Mitton, 2002), hissedar hakları gibi finansal performansı etkileyen firmaların iç dinamikleri bulunmaktadır (Simon, Boone, Breach ve Friedman, 2000; La Porta, Lopez-De-Silanes, Shleifer ve Vishny, 2002).

Kurumsal yönetim kavramıyla ilgili yapılan birçok çalışmada birçok tanım da ortaya konmaktadır. Bu tanımlardan bir tanesi, Organisation for Economic Co-operation and Development/ Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)'in yaptığı tanımdır: *"Bir organizasyonun yönlendirildiği ve kontrol edildiği prosedürler ve süreçler sistemidir. Kurumsal yönetim yapısı, yönetim kurulu, yöneticiler, hissedarlar ve diğer paydaşlar gibi organizasyondaki farklı katılımcılar arasında hak ve sorumlulukların dağılımını belirler ve karar alma için kural ve prosedürleri belirler"* (OECD, 2005).

Türkiye'de Kurumsal Yönetim Derneği'nin dokümanlarında esas aldığı tanım ise; *"Kurumsal Yönetim; bir şirketin, hak sahipleri ve kamuoyunun menfaatlerine zarar vermeyecek şekilde, mali kaynakları ve insan kaynaklarını kendine çekmesini, verimli çalışmasını ve bu sayede de hissedarları için uzun dönemde ekonomik kazanç yaratarak istikrar sağlamasını mümkün kılan kanun, yönetmelik ve gönüllü özel sektör uygulamaları bileşimidir"* şeklindedir (www.tkyd.org).

Gompers vd. (2003), kurumsal yönetim kavramını farklı açıdan ele alarak, şirketleri cumhuriyetler olarak düşünerek, hissedarları şirket seçmenleri, yönetim kurulu üyelerini milletvekilleri, şirket idarecilerini ise bürokratlar olarak nitelendirmiştir. Bu bakış açısıyla kurumsal yönetimi seçmenlerin haklarını koruyan mevzuat olarak ele almıştır. Ayrıca OECD (2015) tarafından kurumsal yönetim ilkeleri ortaya konmuştur. Bu kurumsal yönetim ilkeleri altı başlık altında toplanmış olup şu şekildedir:

- I) Etkin kurumsal yönetim çerçevesinin temelini sağlanması,
- II) Pay sahiplerinin hakları ve adil muamele görmeleri ile temel ortaklık işlevleri,
- III) Kurumsal yatırımcılar, pay senedi piyasaları ve diğer araçlar,
- IV) Menfaat sahiplerinin rolü,
- V) Kamuyu aydınlatma ve şeffaflık,
- VI) Yönetim kurulunun sorumlulukları.

Bu çalışmada, kurumsal yönetim ile ilgili kavramsal çerçeveye yer verildikten sonra kurumsal yönetim uygulamalarının bağımsız denetim kalitesi üzerindeki etkisi Borsa İstanbul (BİST) 30'da incelenmiştir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR BİLGİLERİ

Bu başlık altında kurumsal yönetim, bağımsız denetim kavramı ve birbirleri arasındaki ilişki ile literatüre ait bilgiler ele alınmaktadır.

1.1. Kurumsal Yönetim Kavramı

Rekabet koşullarının arttığı, küreselleşmenin yoğun hissedildiği 21. yy'de kurumsal yönetim kavramının önemini arttırdığı görülmektedir. Kurumsal yönetim kavramını daha iyi anlamak için kurumsal yönetimin tarihi sürecine bakmak gerekir. Kurumsal yönetimin tarihi süreci 1700'lü yıllarda hissedarlar ve yönetici kavramlarının ortaya çıkmasıyla başlatılabilir. Doğu Hindistan şirketi buna örnek olarak gösterilebilir (Cheffins B.R., 2012). Sanayileşmenin artması, şirketlerin kurulması, hissedarlar ve yatırımcıların önem kazanması, kurumsal yönetim kavramının gelişiminde önemli bir yer elde etmiştir. Akademik literatürde kurumsal yönetim kavramı ilk olarak Richeard Eels tarafından 1960'ta "kurum politikasının yapısı ve işleyişi"ni ifade etmek üzere kullanılmıştır (Kostyuk, Braendle ve Apreada 2007). 21. yy'de internetin hızlı yayılması, teknolojik gelişmelerin hızla yayılması, bilgiye ulaşımın hızlanması ve kolaylaşması kurumsal yönetim kavramının da hızla gelişmesine ve modern kurumsal yönetim kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Aysan, 2005). Kurumsal yönetim kavramı İngilizcede "Corporate Governance" kavramı olarak karşılık bulmaktadır. Kurumsal yönetim kavramı kurumsal yönetişim kavramı olarak da kullanılmaktadır. Türkiye'de ise genel olarak kurumsal yönetim kavramı olarak kullanılmaktadır. Yapılan akademik çalışmalarda ve Türkiye Sermaye Piyasası Kurulu gibi kurumlarda da kurumsal yönetim kavramı tercih edilmektedir. Kurumsal yönetim kavramının Türkiye'de ve yurt dışında birçok farklı tanımının olduğu görülmektedir (Dinç ve Abdioğlu, 2009). Kurumsal yönetim kavramı

1992 yılında Cadbury komitesinin “kurumsal yönetimin mali yönleri” hakkındaki raporunda ele alınmıştır (Cadbury ve Cadbury Report Comitee, 1992). Raporda kurumsal yönetimden şirketlerin yönlendirildiği ve kontrol edildiği sistem olarak bahsedilmektedir. Kurumsal yönetim kavramının dünyada önem kazanmasının diğer bir nedeni de ekonomilerin büyüdüğü bir dünyada ortaya çıkan şirketlerin finansal skandallar yaşanmasına neden olmasıdır.

Türkiye’deki Sermaye Piyasası Kurulu gibi, düzenleyici ve denetleyici kurumlar da şirketlerin denetlenmesi hususunda bir dizi mevzuat hükümleri getirmek suretiyle, işletmeleri şeffaflığa ve kurumsallığa teşvik edici bir rol üstlenmektedir. Bu sebeple OECD 1999 yılında işletmelerin daha güçlü kurumsal yönetim mekanizmalarını sürdürmelerine yardımcı olmak için düzenlemeler oluşturmaya karar vermiştir. OECD yaptığı çalışmalar ve düzenlemeler sonucunda, 2002, 2004 ve 2005 yıllarında kurumsal yönetim tanımlarını ortaya koymuştur. OECD’nin ortaya koyduğu tanım, yukarıda ifade edilmiş olup, buradan hareketle kurumsal yönetimin nasıl olması ve tasarlanması gerektiği hususunda birtakım ilkelere de yer verilmiştir;

“Kurumsal yönetim, bir şirketin yönetimi, yönetim kurulu, hissedarları ve diğer paydaşları arasındaki bir dizi ilişkiyi içerir. Kurumsal yönetim aynı zamanda şirketin hedeflerinin belirlendiği, bu hedeflere ulaşma yollarının ve performansın izlenmesinin belirlendiği yapıyı da sağlar. İyi kurumsal yönetim, yönetim kuruluna ve yönetime, şirketin ve hissedarlarının çıkarına olan hedeflere ulaşmaları için uygun teşvikler sağlamalı ve etkin izlemeyi kolaylaştırmalıdır.

Kurumsal yönetim çerçevesi, şeffaf ve verimli piyasaları desteklemeli, hukukun üstünlüğü ile tutarlı olmalı ve sorumlulukların farklı denetleyici, düzenleyici ve icra makamları arasındaki dağılımını açıkça belirtmelidir.”

Kurumsal yönetim kavramı, yönetim ve şirketlerin toplumdaki gücü ve etkisi ile de ilgilidir. Genel olarak, mülkiyet ve kontrolün ayrılması üzerine odaklanmaktadır. Kurumsal yönetimle ilgili bir başka tanım da şu şekildedir; Geniş anlamda kurumsal yönetim, bir şirketin yönetilme, idare edilme ve kontrol edilme şeklini ifade eder. Kurumsal yönetim ayrıca, bir şirketin hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmak üzere tasarlanmış yönetim süreçleri kadar, dâhil olan çeşitli iç ve dış paydaşlar arasındaki ilişkilerle de ilgilidir. Esas önemli olan, asıl-vekil sorununu azaltmak veya ortadan kaldırmak için tasarlanmış mekanizmalar ve kontrollerdir. Kurumsal yönetim, özellikle yöneticiler ve hissedarlar ve genel olarak tüm firma hissedarları arasındaki ilişkiyi düzenlemeye çalışan süreç ve prosedürler dizisini kapsayan geniş bir sistemdir (Baker, H. ve Ronald, A, 2010).

1.2. Bağımsız Denetim Kalitesi

Muhasebe, finansal raporlama ve denetim türleri, yatırımcıları ve tedarikçileri korumak için tasarlanmıştır. Bu uygulamalar, yöneticilerin hesap verebilmelerini kolaylaştırırken, yönetici ve yatırımcıların işletme hakkındaki finansal verileri daha net görebilmelerini sağlamaktadır (Crowther ve Jatana, 2005). Denetim uygulamaları, özünde işletmenin finansal verilerinin daha güvenilir olmasını ve finansal verilerin yanlış verilmesini engelleme amacına yöneliktir. Daha açık bir ifade ile denetim uygulamaları, muhasebe verileri

üzerinde yapılması muhtemel sayısal oynamalar ve yöneticilerin finansal raporlar üzerindeki manipülasyonları sonucunda yanlış bir değerlendirme yapılmasını engellemektedir. Yukarıda sıralanan nedenlerden dolayı denetimin önemi kadar denetim kalitesinin önemi de bir o kadar değerlidir. Denetim kalitesini belirleyen bir diğer etken de denetimin kim tarafından yapıldığıdır. Bu sebeple bağımsız denetçiler tarafından yapılması denetimleri daha da güvenilir kılmaktadır. Bağımsız denetimci tarafından denetlenmiş finansal tablolar, yöneticilerin ve yatırımcıların alacakları kararlar noktasında da oldukça önemlidir (Dönmez, 2008: 10). Bağımsız denetimden geçmeyen işletmelerin hileye maruz kalma ihtimalinin daha yüksek olduğu görülmektedir (McMullen, (1996); Abbott L.J., Park, Y. ; Parker, S. (2000)., Beasley, M.S. ; Petroni, K.R. (2001)). Bağımsız denetimin ayrıca yanıltıcı mali tablolarla sonuçlanabilecek kazanç yönetimi olaylarını azaltmada da etkili olduğu gösterilmiştir (Defond ve Jiambalvo, (1991); Dechow, P.M., Sloan, R.G. ; Sweeney, A.P. (1996); Peasnell, K. V., Pope, P. F. ve Young, S. , 2000). Bağımsız denetimin hem iç hem de dış denetçilerin etkinliğini artırması da beklenmektedir (Simnett, R., Green, W.; Roebuck, P.,(1993). Bu sebeple bağımsız denetimin daha etkili olduğu görülmektedir. Bağımsız denetimin kalitesi de belli kriterlere göre değişkenlik göstermektedir. Bağımsız denetim kalitesini etkileyen belirleyiciler; (Kurt, G., Karacer, S., 2019)

- Bağımsız denetim firmasının büyüklüğü
- Denetim ücreti
- Denetim firmasının müşteri ile çalışma süresi
- Denetim komitesi
- Kurumsal yönetim
- Denetim dışı hizmetler
- Denetim firmasının veya denetçinin yeterli teknik bilgiye, deneyime ve bağımsızlığa sahip olması
- Denetim planlaması
- Denetim kanıtları
- Denetim firması aleyhine açılan dava sayısı

Yukarıda belirtilen bağımsız denetim kalitesinin belirleyici unsurlarından da anlaşılacağı üzere, bağımsız denetim kalitesi soyut olduğu kadar çok sayıda belirleyicisi de olan bir kavramdır.

1.3. Kurumsal Yönetim ve Bağımsız Denetim Kalitesi Arasındaki İlişki

Finansal piyasaların küresel anlamda büyüdüğü ve dünyanın herhangi bir yerindeki finansal krizin tüm dünyadaki finansal piyasaları az ya da çok etkilediği bir dönemde, kurumsal yönetim uygulamalarının önemini artırmasından dolayı bağımsız denetim kalitesinin düzeyi de sermayedarlar açısından merak konusu olmaktadır. Kurumsal yönetim uygulamalarının doğru uygulandığını görmek için bağımsız denetçilere ihtiyaç duyulmakta ve bu bağımsız denetçilerin yaptığı denetimin kalitesinin yüksek olması beklenmektedir.

Çalışmada kurumsal yönetim uygulamaları ve bağımsız denetim kalitesi arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Çalışmada bağımsız denetim kalitesi, bağımlı değişken olarak,

kurumsal yönetim uygulamalarını etkileyen kısıtlar da bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Literatür incelemesinde, yönetim kurullarının uyguladığı etkin kurumsal yönetim uygulamalarının yatırımcı güvenini olumlu yönde etkilediği görülmektedir (Üründü, B.,2010). Ayrıca kurumsal yönetim uygulamalarında kaliteli bağımsız denetim uygulaması hile, aldatma gibi yatırımcıyı olumsuz etkileyecek durumları da engellediği söylenebilmektedir (Cadbury, 1992).

2. BİST 30 ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Bu bölümde araştırmanın amacı, kapsamı, yöntemi, hipotezleri, analizi ve bulguları ele alınmaktadır.

2.1. Araştırmanın Amacı

Dünyada yaşanan ve tüm dünyayı ekonomik ve sosyal açıdan etkileyen finansal krizlerin önüne geçebilmek, yatırımcıyı korumak adına kurumsal yönetim uygulamalarının arttığı görülmektedir. Kurumsal yönetim uygulamalarının etkin olarak kullanılması ve denetim uygulamaları için ülkelerin de birtakım tedbirler aldığı; ayrıca kurumsal yönetim uygulamaları ve bağımsız denetim kalitesinin, yatırımcıların şirketlere olan güvenini etkilediği görülmektedir. Şirketler yatırımcıların güvenini sağlamak ve yeni yatırımcıların ilgisini çekebilmek için kurumsal yönetim uygulamalarını etkinleştirmeye ve başarılı bağımsız denetime özen göstermeye başlamışlardır. Türkiye'nin jeopolitik durumu, gelişmekte olan ülkeler kategorisinde olması, finansal krizlerden etkilenme olasılığını arttırmaktadır. Bu sebeple, araştırmamızda kurumsal yönetim uygulamaları ile bağımsız denetim kalitesi arasındaki ilişki incelenmektedir.

2.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmada kurumsal yönetim ile bağımsız denetim kalitesi arasındaki ilişkiyi ortaya koyan hipotezler test edilerek durum tespiti yapılmaktadır. Kullanılan veriler ile Borsa İstanbul'da bulunan BIST 30 endeksinde yer alan şirketlerin finansal tabloları, Kamu Aydınlatma Platformu (KAP) internet sitesinden ve şirketlere ait kurumsal internet sayfalarından elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan veriler 2022 yılına ait olup, şirketlere ait finansal veriler ise 2021 yılı dönem sonu bilanço verilerinden oluşmaktadır. Çalışmada BIST 30'da yer alan şirketlerin sektörel dağılımları, bağımsız denetim firmalarının büyüklükleri ve 4 büyükler (Big 4) olarak bilinen (PWC, KPMG, DELOİTTE, EY) bağımsız denetim şirketlerine göre denetlenme oranları da verilmektedir. BİST 30 endeksinde yer alan şirketler on iki sektör altında gruplanmaktadır. Araştırmada bağımlı değişken olarak denetim kalitesi (DENK) ele alınmaktadır. Araştırmada yer alan bağımsız değişkenler ise kurumsal yönetimin değişkenlerinde bulunan YKBU, IKUY, DUAL, IOYK, HAYU, DEKO, LİST, GECM, BUYK, KALD olarak ifade edilen (Adeyemi, S.B. ; Fagbemi, T.O. (2010), Terzi. S ; Şen Kıymetli.İ, Solak.B (2013), Tablo 1'deki değişkenlerden oluşmaktadır.

Tablo 1. Değişkenlerin kısaltmaları ve tanımları

DENK	Denetim kalitesi
YKBU	Yönetim kurulundaki bağımsız üye yüzdesi
IKUY	İcra kurulunda yer almayan yönetim kurulu üye yüzdesi
DUAL	CEO ikililiği
IOYK	İcrada görevli olmayan yönetim kurulu üyelerinin şirketin sermayesindeki pay yüzdesi
HAYU	Halka açıklık yüzdesi
DEKO	Denetim komitesinin olup olmaması
LIST	BİST'te kayıtlı olma süresi (yıl)
GECEM	Şirketin kaç yıllık geçmişe sahip olduğu
BUYK	Şirketin büyüklüğü (toplam aktifin doğal logaritması)
KALD	Finansal kaldıraç (toplam borçlar / toplam aktif)

2.3. Araştırma Yöntemi ve Analizi

Yukarıda ifade edilen bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait verilerin SPSS programı yardımıyla lojistik regresyon modeli ve tanımlayıcı istatistik analizler uygulanmıştır.

Bu çalışmada ortaya konulan hipotezler lojistik regresyon modeli kullanılarak test edilmiştir. Bu yöntem bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılmaktadır. Bağımlı değişken kategorik (kesikli) nitelikte olduğu için lojistik regresyon modeli uygulanmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır. Bu çalışma için oluşturulan lojistik regresyon modeli (eşitliği) şu şekildedir:

$$\text{DENK} = \beta_0 + \beta_1 \text{YKBU} + \beta_2 \text{IKUY} + \beta_3 \text{DUAL} + \beta_4 \text{IOYK} + \beta_5 \text{HAYU} + \beta_6 \text{DEKO} + \beta_7 \text{LIST} + \beta_8 \text{GECEM} + \beta_9 \text{BUYK} + \beta_{10} \text{KALD}$$

2.3.1. Araştırmanın Hipotezleri

H1: Bağımsız denetim kalitesi ile yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.

H2: Bağımsız denetim kalitesi ile icrada görevli olmayan yönetim kurulundaki üye sayısı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.

H3: Bağımsız denetim kalitesi ile CEO ikililiği arasında anlamlı ve negatif bir ilişki vardır.

2.4. Araştırmanın Bulguları

Analiz kapsamında ilk olarak BİST 30 endeksinde bulunan şirketlerin, sektörel ve dört büyük bağımsız denetim şirketiyle çalışmalarına göre dağılımları ele alınmaktadır. Tablo 2'de görüldüğü üzere BİST 30 endeks şirketlerinin 28 tanesi (%93,4) dört büyükler olarak bilinen bağımsız denetim şirketleri tarafından denetlenmektedir. Geriye kalan Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. (ASELS) ve Gübre Fabrikaları T.A.Ş. (GUBRF) dört büyük olarak bilinen denetim şirketleri dışındaki bağımsız denetim şirketleri tarafından denetlenmektedir. Sektörel alanda incelendiğinde BİST 30 endeksindeki şirketler içinde finans sektörü 8 şirketle en fazla şirkete sahiptir ve bu şirketlerin tamamı dört büyük bağımsız denetim şirketleri tarafından denetlenmektedir. İşlenebilir endüstriler olarak nitelendirilen sektörde bulunan BİST 30

şirketlerinden beş tanesi bulunmaktadır ve bunlardan dört tanesi dört büyük bağımsız denetim şirketleri tarafından denetlenmektedir. Ayrıca elektronik teknoloji sektörü içinde yer alan şirketlerden sadece biri BİST 30 endeksinde yer almakta olup bu şirket de dört büyükler haricindeki bir bağımsız denetim şirketi tarafından denetlenmektedir.

Tablo 2. Şirketlerin sektöre göre dağılımı ve denetim şirketleri

Sektörler	4 Büyükler		Diğerleri		Toplam
	%	N	%	N	N
Finans	100	8	0	0	8
Dayanıklı Tüketim Malları	100	5	0	0	5
Elektronik - Teknoloji	0	0	100	1	1
Perakende Satış	100	1	0	0	1
İşlenebilir Endüstriler	80	4	20	1	5
Enerji-Dışı Mineraller	100	2	0	0	2
Ticari Hizmetler	100	1	0	0	1
Enerji Mineralleri	100	1	0	0	1
Üretici İmalatı	100	1	0	0	1
Taşımacılık	100	3	0	0	3
İletişim	100	1	0	0	1
Endüstriyel Hizmetler	100	1	0	0	1
Toplam	93,4	28	6,6	2	30

Çalışmada kullanılan değişkenlerden bağımlı değişkenimiz denetim kalitesidir (DENK). DENK 'in ölçülmesinde dört büyükler olarak bilinen (PWC, KPMG, DELOÏTTE, EY) bağımsız denetim şirketleri esas alınmaktadır (Kane, G. D. , Velury, U. (2002)). Çalışmada, BİST 30 endeksinde yer alan şirketler dört büyük bağımsız denetim şirketinden biri tarafından denetleniyorsa kaliteli denetim yaptırdığı veya yapıldığı düşünülerek bir (1) , denetlenmiyor ise sıfır (0) değeri verilmektedir (Adeyemi; Fagbemi, 2010). Çalışmaya dâhil edilen bağımsız değişkenler ve kısaltmaları yukarıda Tablo 1' de sunulmuştur.

Tablo 3. Denetim şirketlerinin cirosunun, toplam denetim ciro ortalamalarına göre durumu

Denetim Şirketlerinin Ciro Durumu	Şirket Sayısı (n)	Yüzde (%)
Ortalamanın Üstünde	4	66,6
Ortalamanın Altında	2	33,3

Tablo 3'te görüldüğü üzere, BİST 30 şirketlerini denetleyen altı bağımsız denetim şirketinden dört bağımsız denetim şirketinin yıllık cirosu, tüm bağımsız denetim şirketlerinin ortalama cirosundan fazladır. Diğer iki bağımsız denetim şirketinin toplam cirosu ise tüm bağımsız denetim şirketlerinin ortalama cirosunun altında olduğu görülmektedir. Çalışmadaki BİST 30 şirketlerini denetleyen bağımsız denetim şirketlerinin %66,6'sı (sadece 4 büyükler) ortalama denetim cirosunun üzerinde olmakla birlikte, diğer 2 denetim şirketi, yani %33,3'ü ortalama denetim cirosunun altında yer almaktadır.

Çalışmadaki DUAL ile DEKO değişkenleri ikili değişkendir. Eğer CEO ile yönetim kurulu başkanı aynıysa 1, değilse 0 değeri kullanılmıştır. Aynı şekilde şirketlerde denetim komitesi varsa 1, yoksa 0 değerleri kullanılmıştır.

Tablo 4. Değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler

Değişkenler	En düşük	En yüksek	Ortalama	Standart Sapma
DENK	0	1	0,93	0,25
YKBU	0	0,50	0,32	0,10
IKUY	0,55	1	0,88	0,12
DUAL	0	1	0,16	0,36
IOYK	0	0,28	0,03	0,07
HAYU	0,12	0,92	0,40	0,17
DEKO	0	1	0,93	0,25
LIST	9	36	26,73	9,22
GECM	14	98	50,80	21,35
BUYK	22,25	27,75	25,09	1,58
KALD	0,13	0,95	0,68	0,21

Tablo 4'te tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Tablo 4'te görüldüğü üzere BİST 30'da yer alan şirketlerden en uzun ömürlüsü 98 yıllık bir geçmişe sahiptir. Ayrıca BİST 30'da yer alan şirketler içinde BİST'te en uzun halka açıklık süresi 36 yıldır. BİST 30'da yer alan şirketlerden en yenisi 27 yıllık bir geçmişe sahiptir. BİST 30 şirketleri içinde, BİST'te kayıtlı olma bakımından en yenisi ise 9 yıldır kayıtlı durumdadır. BİST 30'da yer alan şirketlerden, CEO ve yönetim kurulu başkanının aynı kişi olma durumuna bakıldığında ise, sadece üç şirketin CEO'sunun aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Denetim kalitesi referans kategorisi

Denetim Kalitesi	İçsel Değer
Düşük	0
Yüksek	1

Çalışmada bağımlı değişkenin referans kategorisinin "Düşük Denetim Kalitesi" elde etme durumu olduğu görülmüştür. Değişkenler "0" ve "1" olarak kodlanmıştır. Bu kodlamada hangi grubun "0", hangi grubun "1" olarak kodlandığı önemli değildir. Sıfır olarak kodlanan kategorinin referans kategorisi olarak adlandırılmasının sebebi, elde edilen modeldeki katsayıların yorumlanabilmesi için kullanılmasıdır. Modelin anlamlılığı için "Model Katsayılarının Omnibus Testleri" tablosu incelenmiştir. Burada "P" değeri 0,0001 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0,05'ten küçük olması modelin anlamlı olduğunu göstermektedir.

Lojistik regresyon modelinde analiz gerçekleştirilmeden önce çoklu bağlantı testi yapılmıştır. Bunun için bağımsız değişkenler arası Pearson Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Pearson korelasyon katsayılarının mutlak değer 0,80'i aşmaması gerekmektedir. Aksi halde bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı şüphesi söz konusu olabilir (Soliman ve Elsalam, 2012: 1295). Yapılan analizde bağımsız değişkenler arasında hesaplanan korelasyon katsayılarının tamamı mutlak değer 0,80'den küçük olduğundan, bağımsız değişkenlerin hepsi lojistik regresyon modeline dâhil edilmiştir. Regresyon analizine ilişkin sonuçlar Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Lojistik Regresyon Analizi					
Değişkenler	β	SE	wald	exp	P
YKBU	-4,676	10,227	0,209	0,09	0,648
IKUY	-1,168	6,487	0,032	0,311	0,857
DUAL	-2,565	1,593	2,592	0,077	0,0107*
IOYK	21.889	580.142	0,001	0	0,970
HAYU	12,679	9,006	1,982	320.906	0,159
DEKO	-18,638	28420	0	0	0,999
LIST	0,094	,121	0,612	0,910	0,434
GECM	0,078	0,063	1,528	1,081	0,216
BUYK	-0,389	0,468	0,692	0,678	0,406
KALMD	0,285	3,304	0,007	1,329	0,931
Cox&Snell R ² 0,385					
Nagelkerke R ² 0,658					

Tablo 6'ya bakıldığında Cox&Snell R² değerinin 0,385 ve Nagelkerke R² değerinin ise 0,658 olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama oranı olarak ifade edilmektedir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni orta düzeyde açıkladığı söylenebilir. Adayemi ve Fagbemi (2010)'un ve Terzi (2014)'ın yaptığı çalışmada bu oranların daha düşük çıktığı tespit edilmiştir.

Analiz sonuçları, "H1: Bağımsız denetim kalitesi ile yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır" hipotezinin kabul edilmediği sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca "H2: Bağımsız denetim kalitesi ile icrada görevli olmayan yönetim kurulundaki üye sayısı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır" hipotezi kabul edilmemiştir.

"H3: Bağımsız denetim kalitesi ile CEO ikililiği arasında anlamlı ve negatif bir ilişki vardır" hipotezleri de kabul edilmektedir. Elde edilen veriler literatür taraması sonuçlarına da uygun olduğu görülmektedir.

Sonuç

Bağımsız denetim kalitesi ile kurumsal yönetim kavramları, teknolojinin gelişmesi ve dünyanın küresel bir hal almasından dolayı, yatırımcıların sermaye piyasalarına olan güven problemi dünyada ve Türkiye'de önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. 2000'li yıllardan itibaren, özellikle ABD'de Enron skandalı vb. denetim skandalları nedeniyle yatırımcıların sermaye piyasası ve şirket ortaklıklarına duyduğu güvenin derinden sarsılması neticesinde, hile ve manipülasyonları önlemek üzere başlayan süreçte, ABD ve tüm dünyada kurumsal yönetim ve bağımsız denetim konusunda çok sayıda düzenlemeler yapılmaktadır. Öncesindeki süreçte, denetim konusunda sarsılmaz bir otorite olarak kabul gören ABD denetimi, zamanla denetim hizmeti verdiği şirketlere aynı zamanda danışmanlık hizmeti de vermesiyle yozlaşma, denetim ve şeffaflıktan uzaklaşma, hile ve manipülasyonlar neticesinde şirket değerlerini ve hisse yatırım yapılabilirliği konusunda yatırımcıları yanlış yönlendirerek şirketlere ait hisse değerleri bir anda koruma değeri olan 1 ABD doları seviyelerine inmesine ve yatırımcıların birikimlerini bir anda kaybetmelerine neden olmasıyla sonuçlanmıştır. Ardından gerçekleşen intihar vakaları vb. gelişmeler de kamuoyuna mal olan bilgiler arasındadır. Böylelikle yeni bir süreç başlamış, denetim konusu bağımsızlık, şeffaflık, hesap

verilebilirlik çerçevesinde yeniden düzenlenme ve tüm dünyada denetime yeniden güven sağlamak üzere bir takım düzenleme yapma ihtiyacı ile harekete geçilmiştir. Yapılan bu düzenlemeler daha çok güven sorununu ortadan kaldırmak ve yatırımcıların korunmasına yönelik olmakla beraber, birtakım standartların da yapılandırıldığı görülmektedir. Kurumsal yönetim, hissedarlar, tedarikçiler ve diğer ilişkisel olduğu paydaşlarla sürdürülmekte olan ilişkilerde ve çalışma alanlarının her bir adımında, adalet, hesap verebilirlik, sorumluluk ve şeffaflık ilkelerini benimsemektedir. Bu temel ilkeler doğrultusunda, şirket çalışmalarının verimlilik ve etkinliklerine göre, düzenlemeler kapsamında uyum, raporlamalarda güvenilirlik gibi unsurlar paydaşların haklarının korunabilmesini sağlamaktadır. Etkin bir kurumsal yönetim sürecinin işleyişi için bağımsız denetim kalitesinin sağladığı önem de göz ardı edilmemelidir.

Araştırmanın sonucunda hipotezlerden ikisinin anlamsız ve desteklenemez çıkması, araştırmaya konu evren sayısının 30 olması ve şirketlere ait verilerin birbirine yakın olmasından kaynaklandığı savunulabilir. Ayrıca BİST 30'da sadece iki şirket 4 büyükler olarak adlandırılan bağımsız denetim şirketleri haricindeki denetim şirketleri aracılığıyla denetlenmektedir. Bu durum yine hipotezlerimizin kabul edilmemesinin nedeni olarak ifade edilebilir. Gelecekte yapılacak olan araştırmalarda daha fazla şirket verisi kullanılmak suretiyle evren genişletildiği takdirde hipotezlere ait sonucun değişkenlik gösterebileceği varsayımı ile literatüre katkı sağlanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, Aselsan'ın da kurumsal yönetim verileri uygunluk göstermesine rağmen, 4 büyükler olarak anılan bağımsız denetim şirketlerinin yabancı şirketler olması münasebetiyle verilerin stratejik olması ve bilgi gizliliği açısından sakıncalı olabileceği düşünüldüğünden yerli bağımsız denetim şirketi tarafından denetlendiği değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Abbott, L. J., Park, Y., ve Parker, S. (2000). *The effects of audit committee activity and independence on corporate fraud*. *Managerial Finance*, 26, 55–67.
- Adeyemi, S.B. ve Fagbemi, T.O. (2010). *Audit quality, corporate governance and firm characteristics in Nigeria*. *International Journal of Business and Management*, 5(5), 169-179.
- Aggarwal, R., Erel, I., Stulz, R., ve Williamson, R. (2009). *Differences in governance practices between U.S. and foreign firms: Measurement, Causes, and consequences*. *Review of Financial Studies*, 23(3), 3131–3169. doi.org/10.1093/rfs/hhn107.ra
- Aguilera, R., ve Jackson, G. (2003). *The Cross-National Diversity of Corporate Governance: Dimensions and Determinants*. *Academy of Management Review*, 28, 447-465.
- Ammann, M., Oesch, D., ve Schmid, M. M. (2011). *Corporate governance and firm value: International evidence*. *Journal of Empirical Finance*, 18(1), 36–55. doi.org/10.1016/j.jempfin.2010.10.003
- Angulo-Guerrero, M. J., Pérez-Moreno, S., ve Abad-Guerrero, I. M. (2017). *How economic freedom affects opportunity and necessity entrepreneurship in the OECD countries*. *Journal of Business Research*, 73, 30–37. doi.org/10.1016/j.jbusres.2016.11.017
- Aysan, M. A. (2005). *İşletme Yönetimi Eğitimindeki Son Gelişmeler*. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (26), 51-60. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mufad/issue/35595/395283>
- Baker, H. Kent, and Ronald Anderson (2010). *An overview of corporate governance*. In *Corporate Governance: A Synthesis of Theory, Research, and Practice*.
- Beasley, M.S.ve Petroni, K.R. (2001). *Board independence and audit-firm type*. *Auditing*, 20, 97-114.
- Bebchuk, L., Cohen, A., ve Ferrell, A. (2009). *What matters in corporate governance*. *Review of Financial Studies*. 22(2), 783–827. doi.org/10.1093/rfs/hhn099
- Cadbury Committee. (1992). *Report of the Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance*. London: Gee and Company Ltd.
- Cengiz, S. (2015). *Yaratıcı Muhasebe Kapsamında Manipülasyona Uğramış Verilerin Finansal Tablolardaki Gerçek Durumu Engellemesi ve Bağımsız Denetimin Kalitesine Etkisinin İncelenmesi*. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmış Doktora Tezi), Kırıkkale.
- Cengiz, S. ve Gör, Y. (2016). *Kurumsal Yönetim Uygulamaları ve Denetim Kalitesi Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksinde Bir Araştırma*. *Mali Çözüm Dergisi*, Temmuz-Ağustos 2016, 59-82.
- Cheffins, B. R. (2012). *The history of corporate governance. The european corporate governance institute. Corporate Governance and Financial Performance: The Case of Australia and Sri Lanka*.
- Clarke, T. (2004). *Theories of corporate governance: The philosophical foundations of corporate governance*. *Nun. Rev.Sociol*, 31, 263–283. Retrieved from books.google.com/books?id=ubu9GUxhejYC&pgis=1
- Coase, R. H. (1937). *The Nature of the Firm*. *Economica*. 4(16), 386-405. doi.org/10.1111/j.1468-0335.1937.tb00002.x
- Crowther, D., ve Jatana R. (2005). *Agency theory: a cause of failure in corporate governance*. In: D. Crowther and R. Jatana (eds.) *International dimensions of corporate social responsibility*, 1, 135-152.
- Davis, J.H., Schoorman, D.L. and Donaldson, L. (1997). *The Distinctiveness of Agency Theory and Stewardship Theory*. *Academy of Management Review*, 22, 611-613.

- Dechow, P.M., Sloan, R.G., ve Sweeney, A.P. (1996). *Causes and consequences of earnings manipulation: An analysis of firms subject to enforcement actions by the SEC*. Contemporary Accounting Research, 13(1), 1-36.
- DeFond, M. L., & Jiambalvo, J. (1991). *Incidence and circumstances of accounting errors*. The Accounting Review, 66(7), 643–655
- Dinç, E., Abdioğlu, H. (2009). *İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi: İMKB-100 şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(21), 157-184.
- Dönmez, A. (2008). *Bağımsız Denetim Sürecinde Kullanılan Analitik İnceleme Prosedürlerinin Denetim Standartları Açısından Değerlendirilmesi ve Türkiye’de Spk’dan Yetki Almış Denetim Firmaları Üzerine Bir Araştırma*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Fama, E. F. (1980). *Agency Problems and the Theory of the Firm*. The Journal of Political Economy, 88(2), 288–307. doi.org/10.1086/260866
- Fama, E. K., ve Jensen, M. C. (1983). *Separation of ownership and control*. Journal of Law & Economics 26(6), 301-325.
- Gomez-Mejia, L. R. (1992). *Structure and process of diversification, compensation strategy, and firm performance*. Strategic Management Journal, 13(5), 381-397. doi.org/10.1002/smj.4250130506
- Gompers, P.A., Ishii, J.L. and Metrick, A. (2003). *Corporate Governance and Equity Prices*. The Quarterly Journal of Economics, 118, 107-156.
- Jensen, Michael C. ve Meckling, William H., (1976). *Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure*. Journal of Financial Economics, Elsevier, vol. 3(4), pages 305-360, October.
- Kane, G. D., ve Velury, U. (2002). *The role of institutional ownership in the market for auditing services: an empirical investigation*. Journal of Business Research, 1-8.
- Kostyuk, A. N., Braendle, U. C., ve Apreada, R. (Eds.). (2007). *Corporate Governance*. Sumy, Ukraine: Virtus Interpress.
- Kurt, G. ve Karacer, S. (2019). *Denetimde Seçme Konular 2*. Gazi Kitabevi, 1.Baskı, Ankara.
- La Porta, R., Lopez de Silanes, F. and Shleifer, A. (1999). *Corporate Ownership around the World*. Journal of Finance, 54, 471-517.
- La Porta, R., Lopez de Silanes, F., Shleifer, A., ve Vishny, R. (2002). *Investor Protection and Corporate Valuation*. Journal of Finance, 57, 1147-1170.
- Linck, J. S., Netter, J. M., ve Yang, T. (2008). *The Determinants of Board Structure*. Journal of Financial Economics, 87, 308-328.
- McMullen D.A. (1996). *Audit Committee Performance: An Investigation Of The Consequences Associated With Audit Committees*. Auditing: A Journal of Practice & Theory, 15(1), 87–103
- Mitton, T. (2002). *A Cross-Firm Analysis of the Impact of Corporate Governance on the East Asian Financial Crisis*. Journal of Financial Economics, 64, 215-241.
- OECD (2005). <https://www.oecd.org/about/34711139.pdf>
- Peasnell, K. V., Pope, P. F., ve Young, S. (2000). *Board monitoring and earnings management: do outside directors influence abnormal accruals?*. Lancaster University Working Paper. [Online] Available [www.http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=249557](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=249557)

- Shleifer, A. and Vishny, R. (1997). *A Survey of Corporate Governance*. Journal of Finance, 52, 737-783.
- Simnett, R., Green, W., ve Roebuck, P. (1993). *Disclosure of Audit Committees by Public Companies in Australia 1988- 1990*. Australian Accounting Review, 3(1), 45-50.
- Simon, J., Boone, P., Breach, A. and Friedman, E. (2000). *Corporate Governance in the Asian Financial Crisis*. Journal of Financial Economics, 58, 141-186.
- Soliman, M.M. ve Elsalam, M.A. (2012). *Corporate governance practices and audit quality: An empirical study of the listed companies in Egypt*. World Academy of Science, Engineering and Technology, 71, 1292-1297.
- Terzi, Serkan (2012). *Hileli finansal raporlama: Önleme ve tespit*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Terzi, S., Şen Kıymetli, İ. ve Solak, B. (2013). *Bologna sürecinin muhasebe eğitimine etkisi: Üniversitelerin işletme bölümlerinin ders programları üzerine bir inceleme*. Muhasebe ve finansman dergisi, 59, Temmuz 2013, 83-99.
- Terzi S., Şen K. İ. ve Solak B. (2014). *Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Denetim Kalitesine Etkisi: Borsa İstanbul'da Ampirik Bir Araştırma*. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, (2014): 190-203.
- TKYD , <http://tkyd.org/tr/sss-kurumsal-yonetim-nedir.html>
- Üründü. B. (2010). *Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Denetim Kalitesine Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Araştırma*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- <https://www.borsaistanbul.com/tr/> , BİST (Borsa İstanbul) internet sitesi.
- <https://www.kap.org.tr> , KAP (Kamu Aydınlatma Platformu) internet sitesi.